

О. Я. Жук, доктор сільськогосподарських наук,
В. Ю. Жук, кандидат сільськогосподарських наук,
Київська дослідна станція ІОБ НААН

НОВИЙ ПІЗНЬОСТИГЛИЙ СОРТ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ ВАСИЛИНА

Наведено методи створення і характеристику нового пізньо-стиглого сорту капусти білоголової Василина.

Ключові слова: капуста білоголова, сорт, ознаки, урожайність, біохімічна оцінка, лежкість, стійкість, судинний бактеріоз.

Вступ. Капуста білоголова складає важливу частку продуктів харчування, які споживає людина. Сучасний рівень виробництва капусти білоголової не задовольняє потреб ринку.

Важливим фактором збільшення виробництва овочевої продукції є створення і ширше впровадження нових сортів капусти білоголової, екологічно пластичних, лежких, з високими смаковими і технологічними якостями, стійких проти хвороб [3, 7].

Для забезпечення конвеєрного виробництва свіжої продукції слід вирощувати кращі, адаптовані сорти різної скоростиглості [2].

Капусті білоголової властива висока природна спроможність до формування врожайності, якості продукції, здатності до зберігання [3].

Існуючі сорти характеризуються високою потенційною врожайністю, але ще не повністю відповідають вимогам за стійкістю проти хвороб, щільністю та лежкістю головок, екологічною пластичністю.

Враховуючи наявність значної кількості сортів різних груп стиглості, за рахунок їх використання можна забезпечити надходження свіжої продукції протягом року. Позитивною властивістю капусти білоголової є придатність середньопізніх і пізньостиглих (у другій половині сезону зберігання) сортів для квашення і виготовлення різноманітних консервів.

Існує постійна потреба у поновленні сортового складу капусти білоголової, оскільки зони України відрізняються за

© Жук О.Я., Жук В.Ю., 2010.

грунтово-кліматичними умовами, поширеними хворобами, з урахуванням різної тривалості періоду вегетації, напряму використання продукції. Зона Лісостепу характеризується нестабільними погодними умовами, різкими коливаннями температури, недостатньою кількістю опадів і нерівномірних їх розподілом протягом вегетаційного періоду. Часто створюються сприятливі умови для розвитку судинного бактеріозу, для поширення хрестоцвітої блішки, попелиці, на фоні пошкодження яких виникають вторинні захворювання.

На цьому ґрунтується доцільність селекції капусти білоголової для різних зон України, створення нових високопродуктивних сортів, стійких проти судинного бактеріозу, здатних формувати щільні і легкі головки, адаптованих до місцевих умов, придатних для багатьох видів використання.

Тому вирішення питання збільшення виробництва овочів за рахунок створення і впровадження нових сортів капусти білоголової є важливим і актуальним.

Методика досліджень. Ураховуючи запити виробників овочевої продукції, на Київській дослідній станції ІОБ НААН майже протягом 70 років проводять селекційну роботу зі створення нових високопродуктивних сортів, відносно стійких проти поширених хвороб, лежких, придатних для тривалого зберігання, універсального використання.

Вихідним матеріалом для гібридизації використовували вітчизняні сорти селекції Інституту овочівництва і баштанництва НААН та власної селекції, зарубіжні зразки зі Всеросійського науководослідного інституту рослинництва ім. М.І. Вавилова, надходження з іноземних фірм. Селекційну роботу проводили, користуючись «Методическими указаниями по селекции капусты» (1989) [4], «Сучасними методами селекції овочевих і баштанних культур» (2001) [5]. Конкурсне сортовипробування перспективних селекційних форм здійснювали за «Методикою державного сортовипробування» (2001) [6]. Оцінку їх виконували у порівнянні з пізньостиглим сортом Харківська зимова.

Біохімічну оцінку кращих номерів проводили в лабораторії дослідної станції: суху речовину – методом висушування, ГОСТ 28562-90, цукри (суму) – за методикою МОЗ-2001, вітамін С – за Муррі, ГОСТ 2455-89. Результати експериментальних досліджень обробляли методом дисперсійного аналізу [1].

Результати досліджень. Новий сорт капусти білоголової створено методом міжсортової гібридизації сорту Харківська зимова (селекції ІОБ НААН) і Фастівська 195 (селекції Київської дослідної стан-

ції ІОБ НААН) з подальшим родинним і родинно-груповим доборами. Належить до Європейського підвиду, голландської групи сортотипів (сортотипів Північно-Західної Європи), сортотипу Амагер.

Пізнюстиглий. Вегетаційний період 160-165 днів. Рослини середнього розміру. Діаметр розетки 70-75 см. Листки в ній напівпідняті. Форма листової пластинки округла, зустрічаються широкоокруглі.

Листки суцільні або короткочерешкові, облямовані пластинкою, яка збігає до основи, зелені з блакитним відтінком, без антоціанованої пігментації. Край листка слабохвилястий. Восковий наліт сильний. Жилкування III типу – напіввіялоподібне, виражене. Поверхня листової пластинки у нижніх листків сильноввігнута. Поверхня тканини листків гладенька і дрібнозморшкувата слабкою мірою. Зовнішній качан середній – 16-18 см.

Головки переважають округло-плескаті (III₂), дуже щільні, транспортабельні. Внутрішній качан середній – 50-52 % від висоти головки. Сорт придатний для тривалого зберігання. Рекомендується для споживання у свіжому вигляді в зимово-весняний період та для переробки у другій половині періоду зберігання.

У середньому за роки конкурсного сортовипробування врожайність капусти білоголової сорту Василина становила 75,0 т/га проти 62,8 т/га у стандарту, що на 12,2 т/га більше (табл. 1).

1. – Господарсько-біологічна характеристика пізнюстиглого сорту капусти білоголової Василина (середнє за 2006-2008 рр.).

Показник	Сорт		НІР ₀₅ , т/га
	Василина	Харківська зимова – стандарт	
Тривалість вегетаційного періоду, діб	165	161	
Урожайність товарних головок, т/га	75,0	62,8	7,0; 6,3; 6,0
Товарність, %	99,2	98,6	
Маса товарної головки, кг	3,0	2,8	
Щільність головок, бал	4,9	4,8	

Коливання за роками знаходилося в межах 70,8-78,6 т/га. Товарність продукції була висока – 99,1-99,3 %. Маса товарної головки становила 2,8-3,1 кг. За тривалістю вегетаційного періоду новий сорт дещо переважав стандарт і відноситься до групи пізнюстиглих.

Результати біохімічної оцінки підтверджують, що сорт Василина характеризується високим вмістом сухої речовини 8,56 % (коливання за роками 8,22-8,95 %), цукрів – 4,14 % (коливання 3,70-4,38 %). За цими показниками він не поступався стандарту – сорту Харківська зимова (табл. 2).

2. – Якісні показники головок капусти білоголової пізньостиглого сорту Василина (середнє за 2006-2008 рр.).

Показник	Сорт	
	Василина	Харківська зимова – стандарт
Суша речовина, %	8,56	8,58
Цукри, %	4,14	3,91
Вітамін С, мг/100г	38,74	34,85

Кількість вітаміну С у нього була вищою, ніж у стандарту (в середньому 38,74 мг/100 г проти 34,85 мг/100 г). Органолептична оцінка свіжої і квашеної капусти висока, на рівні стандарту.

Пізньостиглий сорт капусти білоголової Василина здатний добре зберігатися протягом 6 місяців (табл. 3).

3. – Лежкість головок капусти білоголової пізньостиглого сорту Василина.

Сорт	Термін зберігання, місяців	Вихід товарної продукції, %			
		2005 р.	2006 р.	2007 р.	середнє
Василина	4	91	94	89	90
	6	82	85	80	81
Харківська зимова – стандарт	4	86	89	83	86
	6	75	79	77	77

Вихід товарної продукції за чотири місяці зберігання становив 89-94 %, за шість – 80-85 %. У сорту Харківська зимова – відповідно 83-89 і 75-79 %. За лежкістю головок новий сорт переважає стандартний.

Важливою характерною особливістю сорту є стійкість проти найбільш шкочочинного в зоні досліджень хвороби – судинного бактеріозу (табл. 4).

4. – Стійкість рослин капусти білоголової пізньостиглого сорту Василина проти судинного бактеріозу (середнє за 2006-2008 рр.).

Сорт	Кількість уражених рослин, %	Інтенсивність розвитку захворювання, %
Василина	15,2	1,4
Харківська зимова – стандарт	21,6	2,5

Кількість уражених рослин судинним бактеріозом на природному фоні в період вегетації рослин у нового сорту знаходилась у середньому за три роки досліджень на рівні 15,2 %. Інтенсивність розвитку захворювання 1,4 % проти 2,5 % у стандарту. У період технічної стиглості на поперечному і поздовжньому зрізі зовнішнього качана судинний бактеріоз не проявлявся в обох сортів. Отриманні результати свідчать про відносну стійкість сорту Василина проти судинного бактеріозу.

Характерні особливості нового сорту: вища потенційна врожайність – на 12,2 т/га, дуже щільні головки, відносна стійкість проти судинного бактеріозу, високий біохімічний склад головок, придатність для тривалого зберігання, універсальне використання, зелене забарвлення листків, без антоціанової пігментації.

Висновки. У результаті селекційної роботи створено новий пізньостиглий сорт капусти білоголової Василина. За роки конкурсного сортовипробування його врожайність становила 75,0 т/га, що на 12,2 т/га більше проти сорту Харківська зимова. Формує дуже щільні, транспортабельні головки. За біохімічним складом, лежкістю, стійкістю проти судинного бактеріозу сорт Василина переважає стандарт.

Бібліографія.

1. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта. – М.: Агропромиздат, 1985. – 351 с.
2. Жук О. Я. Выращивание капусты. – М.: АСТ; В 92 Донецк: Сталкер, 2006. – 94 с.
3. Жук О. Я., Жук В. Ю., Срібна І. М. Методи створення і характеристика нового середньопізнього сорту капусти білоголової Грацієла // Овочівництво і баштанництво. – Вип. 53. – Харків, 2007. – С. 273-279.
4. Методические указания по селекции капусты. – М., 1989. – 82 с.

5. Сучасні методи селекції овочевих і баштанних культур / За ред. Т. К. Горової та К. І. Яковенка. – Харків, 2001. – 644 с.

6. Методика державного сорто випробування сільськогосподарських культур/ За ред. В.В. Волкодава, 2001. – Вип. 4. – С. 18-21.

7. Чернищенко Т.В., Чефонова Н. В. Новий технологічний сорт капусти білоголової Лазурна // Овочівництво і баштанництво. – Харків, 2007. – Вип. 53. – С. 360-367.

О.Я. Жук, В.Е. Жук «Новый позднеспелый сорт капусты белокочанной Василина».

Резюме. Приведены методы создания и характеристика нового позднеспелого сорта капусты белокочанной Василина.

O. Zhuk, V. Zhuk. New full-season variety of white cabbage Vasylyna.

Summary. Methods of creation and characteristic of a new full-season variety of white cabbage Vasylyna.